

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः,
हरिः ॐ

4.3 चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - चितिवर्णन

Contents

4.3 चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - चितिवर्णनं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः , हरिः ॐ

4.3 चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - चितिवर्णनं

4.3 चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - चितिवर्णनं

TS 4.3.1.1

अ॒पाम् । त्वा॒ । ए॒म॒न्नं । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । ओ॒न्न॒न्नं । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒
 । भ॒स्म॒न्नं । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । ज्यो॒ति॒षि॒ । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । अ॒य॒ने ।
 सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒र्ण॒वे । स॒द॒ने । सी॒द॒ । स॒मु॒द्रे । स॒द॒ने । सी॒द॒ । स॒ल॒िले । स॒द॒ने । सी॒द॒ । अ॒पाम्
 । क्ष॒यै । सी॒द॒ । अ॒पाम् । स॒धि॒षि॒ । सी॒द॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । स॒द॒ने । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम्
 । त्वा॒ । स॒ध॒स्थ॒ इति॑ स॒ध॒ - स्थे॒ । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । पु॒री॒षे । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम्
 । त्वा॒ । यो॒नौ ( ) । सा॒द॒या॒मि॒ । अ॒पाम् । त्वा॒ । पा॒थ॒सि॒ । सा॒द॒या॒मि॒ । गा॒य॒त्री । छ॒न्दः
 । त्रि॒ष्टुप् । छ॒न्दः । ज॒ग॒ती । छ॒न्दः । अ॒नु॒ष्टु॒बि॒त्य॒नु॒ - स्तुप् । छ॒न्दः । प॒ङ्क्तिः । छ॒न्दः ॥ 1

(यो॒नौ - पञ्च॑दश च) (A1)

TS 4.3.2.1

अ॒यम् । पु॒रः । भु॒वः । त॒स्य॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः । भौ॒वा॒य॒नः । व॒स॒न्तः । प्रा॒णा॒य॒नः
 । गा॒य॒त्री । वा॒स॒न्ती । गा॒य॒त्रि॒यै । गा॒य॒त्रम् । गा॒य॒त्रात् । उ॒पा॒शु॒रि॒त्यु॒प - अ॒शुः ।
 उ॒पा॒शु॒रि॒त्यु॒प - अ॒शुः । त्रि॒वृ॒दि॒ति॑ त्रि - वृत् । त्रि॒वृत् इति॑ त्रि - वृ॒तः । र॒थ॒न्त॒र॒मि॒ति॑ रथं -

त॒रम् । र॒थ॒न्त॒रादि॒तिं रथं - त॒रात् । वसि॑ष्ठः । ऋषि॑ः । प्र॒जाप॑तिगृहीतयेति प्र॒जाप॑ति - गृही॒तया॒ । त्वया॑ । प्रा॒णमि॒तिं प्र - अ॒नम् । गृ॒ह्णामि॑ । प्र॒जाभ्य॑ इति प्र - जाभ्यः । अ॒यम् । दक्षि॑णा । वि॒श्वक॑र्मेति वि॒श्व - क॒र्मा । तस्य॑ । मनः॑ । वैश्व॑क॒र्मणमि॒ति वैश्व - क॒र्मणम् । ग्री॒ष्मः । मा॒न॒सः । त्रि॒ष्टुक् । ग्रै॒ष्मी । त्रि॒ष्टुभः । ऐ॒डम् । ऐ॒डात् । अ॒न्तर्या॑म इत्य॑न्तः - या॒मः । अ॒न्तर्या॑मादित्य॑न्तः - या॒मात् । प॒ञ्चद॑श इति पञ्च - द॒शः । प॒ञ्चद॑शादि॒ति पञ्च॑-द॒शात् । बृ॒हत् । बृ॒हतः॑ । भ॒रद्वा॑जः । ऋषि॑ः । प्र॒जाप॑तिगृहीतयेति प्र॒जाप॑ति - गृही॒तया॒ । त्वया॑ । मनः॑ ।

2

TS 4.3.2.2

गृ॒ह्णामि॑ । प्र॒जाभ्य॑ इति प्र - जाभ्यः । अ॒यम् । प॒श्चात् । वि॒श्वव्य॑चा इति वि॒श्व - व्य॑चाः । तस्य॑ । चक्षुः॑ । वैश्व॑व्य॒चसमि॒ति वैश्व - व्य॑च॒सम् । व॒रु॒षाणि॑ । चाक्षु॑षाणि । जग॑ती । वा॒रु॒षी । जग॑त्याः । ऋक्ष॑मम् । ऋक्ष॑मात् । शु॒क्रः । शु॒क्रात् । स॒प्तद॑श इति सप्त - द॒शः । स॒प्तद॑शादि॒ति सप्त॑-द॒शात् । वैरू॒पम् । वैरू॒पात् । वि॒श्वामि॑त्र इति वि॒श्व - मि॑त्रः । ऋषि॑ः । प्र॒जाप॑तिगृहीतयेति प्र॒जाप॑ति - गृही॒तया॒ । त्वया॑ । चक्षुः॑ । गृ॒ह्णामि॑ । प्र॒जाभ्य॑ इति प्र - जाभ्यः । इ॒दम् । उ॒त्तरा॑दित्यु॒त् - त॒रात् । सु॒वः । तस्य॑ । श्रोत्र॑म् । सौ॒वम् । श॒रत् । श्रो॒त्री । अ॒नुष्टु॑बित्य॑नु - स्तुप् । शा॒र॒दी । अ॒नुष्टु॑भ इत्य॑नु - स्तु॒भः । स्वा॒रम् । स्वा॒रात् । म॒न्थी । म॒न्थिनः॑ । ए॒क॒वि॒ंश इत्ये॑क - वि॒ंशः । ए॒क॒वि॒ंशादि॒त्ये॑क - वि॒ंशात् । वैरा॑जम् । वैरा॑जात् । ज॒मद॑ग्निः । ऋषि॑ः । प्र॒जाप॑तिगृहीतयेति प्र॒जाप॑ति - गृही॒तया॒ । 3

TS 4.3.2.3

त्वया॑ । श्रोत्र॑म् । गृ॒ह्णामि॑ । प्र॒जाभ्य॑ इति प्र-जाभ्यः । इ॒यम् । उप॑रि । म॒तिः । तस्यै॑ । वाक् । मा॒ती । हे॒म॒न्तः । वा॒च्याय॑नः । प॒ङ्क्तिः । है॒म॒न्ती । प॒ङ्क्त्यै॑ । नि॒धन॑व॒दि॒ति नि॒धन॑ - व॒त् । नि॒धन॑व॒त् इति॑ नि॒धन॑ - व॒त् । आ॒ग्र॒य॒णः । आ॒ग्र॒य॒णात् । त्रि॒ण॒व॒त्र॒य॒स्त्रि॒ंशा॒वि॒ति त्रि॒ण॒व॒ - त्र॒य॒स्त्रि॒ंशौ । त्रि॒ण॒व॒त्र॒य॒स्त्रि॒ंशा॒भ्यामि॒ति त्रि॒ण॒व॒ - त्र॒य॒स्त्रि॒ंशा॒भ्याम् । शा॒क्र॒र॒व॒ते इति॑ शा॒क्र

- रै॒व॒ते । शा॒क्ररै॒व॒ताभ्या॑मि॒ति शा॒क्र - रै॒व॒ताभ्या॑म् । वि॒श्वक॑र्मेति॒ विश्व॑ - क॒र्मा । ऋ॒षिः ।
प्र॒जाप॑तिगृहीतयेति॒ प्र॒जाप॑ति - गृही॒तया॑ । त्वया॑ । वाच॑म् । गृ॒ह्णामि॑ । प्र॒जाभ्य॑ इति॒ प्र - जा॑भ्यः
॥ 4

(त्वया॒ मनो॑-ज॒मद॑ग्निरु॒ऋषिः॑ प्र॒जाप॑तिगृहीतया-त्रि॒श॒च्च) (A2)

TS 4.3.3.1

प्राची॑ । दि॒शाम् । व॒स॒न्तः । ऋ॒तूनाम् । अ॒ग्निः । दे॒वता॑ । ब्र॒ह्म । द्र॒वि॒णम् । त्रि॒वृ॒दि॒तिं त्रि॑ -
वृत् । स्तोमः॑ । सः । उ॒ । प॒ञ्चद॑शवर्तनिरिति॒ पञ्चद॑श - वर्त॒निः । त्र्य॒वि॒रिति॑ त्रि॑ - अ॒विः ।
वयः॑ । कृ॒तम् । अ॒या॒नाम् । पु॒रो॒वा॒त इति॑ पु॒रः - वा॒तः । वा॒तः । सा॒न॒गः । ऋ॒षिः । दु॒क्षि॒णा
। दि॒शाम् । ग्री॒ष्मः । ऋ॒तूनाम् । इन्द्रः॑ । दे॒वता॑ । क्ष॒त्रम् । द्र॒वि॒णम् । प॒ञ्चद॑श इति॒ पञ्च॑ -
द॒शः । स्तोमः॑ । सः । उ॒ । स॒प्तद॑शवर्तनिरिति॒ सप्तद॑श - वर्त॒निः । दि॒त्य॒वा॒डिति॑ दि॒त्य - वा॒ट्
। वयः॑ । त्रेता॑ । अ॒या॒नाम् । दु॒क्षि॒णाद्वा॒त इति॑ दक्षिणात् - वा॒तः । वा॒तः । स॒ना॒त॒न॒ इति॑ स॒ना -
त॒नः । ऋ॒षिः । प्र॒ती॒ची॑ । दि॒शाम् । व॒रु॒षाः । ऋ॒तूनाम् । वि॒श्वे । दे॒वाः । दे॒वता॑ । वि॒ट् । 5

TS 4.3.3.2

द्र॒वि॒णम् । स॒प्तद॑श इति॒ सप्त॑-द॒शः । स्तोमः॑ । सः । उ॒ । ए॒क॒वि॒ंश॑वर्तनिरित्येकवि॒ंश -
वर्त॒निः । त्रि॒व॒त्स इति॑ त्रि॒व॒त्सः । वयः॑ । द्वा॒प॒रः । अ॒या॒नाम् । प॒श्चा॒द्वा॒त इति॑ पश्चात्-वा॒तः
। वा॒तः । अ॒ह॒भू॒नः । ऋ॒षिः । उ॒दी॒ची । दि॒शाम् । श॒रत् । ऋ॒तूनाम् । मि॒त्रा॒वरु॑णा॒विति॑
मि॒त्रा - वरु॑णौ । दे॒वता॑ । पु॒ष्टम् । द्र॒वि॒णम् । ए॒क॒वि॒ंश॑ इत्येक - वि॒ंशः । स्तोमः॑ । सः ।
उ॒ । त्रि॒ण॒व॒वर्त॑निरिति॒ त्रि॒ण॒व - वर्त॒निः । तु॒र्य॒वा॒डिति॑ तु॒र्य - वा॒ट् । वयः॑ । आ॒स्क॒न्द॒ इत्या॑ -
स्क॒न्दः । अ॒या॒नाम् । उ॒त्तरा॑द्वा॒त इत्यु॑त्तरात् - वा॒तः । वा॒तः । प्र॒त्नः । ऋ॒षिः । ऊ॒र्ध्वा ।
दि॒शाम् । हे॒म॒न्त॒शिशि॑रा॒विति॑ हे॒म॒न्त - शिशि॑रौ । ऋ॒तूनाम् । बृ॒ह॒स्प॒तिः । दे॒वता॑ । व॒चः ।
द्र॒वि॒णम् । त्रि॒ण॒व॒ इति॑ त्रि॑ - न॒वः । स्तोमः॑ । सः । उ॒ । त्र्य॒स्त्रि॒ंश॑वर्तनिरिति॒ त्र्य॒स्त्रि॒ंश॑ -

व॒र्त॒निः । प॒ष्ठ॒वादि॒तिं प॒ष्ठ - वा॒त् । व॒यः ( ) । अ॒भि॒भूरि॒त्याभि - भूः । अ॒या॒नाम् । वि॒ष्व॒ग्वा॒त्
इति॑ वि॒ष्वक् - वा॒त् । वा॒तः । सु॒प॒र्ण इति॑ सु - प॒र्णः । ऋ॒षिः । पि॒तरः॑ । पि॒ता॒म॒हाः ।
प॒रे । अ॒व॒रे । ते । नः॑ । पा॒न्तु । ते । नः॑ । अ॒व॒न्तु । अ॒स्मिन् । ब्र॒ह्मन् । अ॒स्मिन् ।
क्ष॒त्रे । अ॒स्याम् । आ॒शि॒षी॒त्या॑ - शि॒षि॑ । अ॒स्याम् । पु॒रो॒धा॒या॒मि॒ति॑ पु॒रः - धा॒या॑म् । अ॒स्मिन् ।
। क॒र्मन् । अ॒स्याम् । दे॒व॒हू॒त्या॒मि॒ति॑ दे॒व॒हू॒त्या॒म् ॥ 6

(विट् - प॑ष्ठवाद् वयो - ऽष्टाविंशतिश्च) (A3)

TS 4.3.4.1

ध्रु॒व॒क्षि॒ती॒रि॒ति॑ ध्रु॒व - क्षि॒तिः । ध्रु॒व॒यो॒नि॒रि॒ति॑ ध्रु॒व॒यो॒निः । ध्रु॒वा । अ॒सि॒ । ध्रु॒वाम् । यो॒नि॑म् ।
ए॒ति॑ । सी॒दु । सा॒द्भ्या॑ ॥ उ॒ख्य॑स्य । के॒तुम् । प्र॒थ॒मम् । पु॒र॒स्ता॑त् । अ॒श्वि॒ना॑ । अ॒द्भ्य॑ इति॑
। सा॒द॒य॒ता॒म् । इ॒ह । त्वा॒ ॥ स्वे । दक्षे॑ । दक्ष॑पि॒तेति॑ दक्ष॑ - पि॒ता । इ॒ह । सी॒दु । दे॒व॒त्रे॒ति॑
दे॒व - त्रा॑ । पृ॒थि॒वी । बृ॒ह॒ती । ररा॑णा ॥ स्वा॒स॒स्थे॒ति॑ सु - आ॒स॒स्था । त॒नु॒वा॑ । स॒मि॒ति॑ ।
वि॒श॒स्व । पि॒ता । इ॒व । ए॒धि । सू॒न॒वे॑ । ए॒ति॑ । सु॒शे॒वे॒ति॑ सु - शे॒वा॑ । अ॒श्वि॒ना॑ । अ॒द्भ्य॑
इति॑ । सा॒द॒य॒ता॒म् । इ॒ह । त्वा॒ ॥ कु॒ला॒यि॒नी॑ । वसु॑म॒तीति॑ वसु॑ - म॒ती । व॒यो॒धा इति॑ व॒यः
- धाः । र॒यि॒म् । नः॑ । व॒र्द्ध॑ । ब॒हु॒लम् । सु॒वी॒र॒मि॒ति॑ सु - वी॒र॑म् ॥ 7

TS 4.3.4.2

अ॒पे॒ति॑ । अ॒म॒ति॒म् । दु॒र्म॒ति॒मि॒ति॑ दुः - म॒ति॒म् । बा॒ध॒मा॒ना । रा॒यः । पोषे॑ । य॒ज्ञ॒प॒ति॒मि॒ति॑ य॒ज्ञ
- प॒ति॒म् । आ॒भ॒ज॒न्ती॒त्या॑ - भ॒ज॒न्ती॑ । सु॒वः । धे॒हि । य॒ज॒मा॒नाय॑ । पोषे॑म् । अ॒श्वि॒ना॑ । अ॒द्भ्य॑
इति॑ । सा॒द॒य॒ता॒म् । इ॒ह । त्वा॒ ॥ अ॒ग्नेः॑ । पु॒री॒षम् । अ॒सि॒ । दे॒व॒या॒नी॒ति॑ दे॒व - या॒नी॑ ।
ता॒म् । त्वा॒ । वि॒श्वे॑ । अ॒भी॒ति॑ । गृ॒ण॒न्तु । दे॒वाः ॥ स्तो॒मं॑पृ॒ष्ठेति॑ स्तो॒मं - पृ॒ष्ठा । घृ॒त॒व॒ती॒ति॑
घृ॒त - व॒ती॑ । इ॒ह । सी॒दु । प्र॒जा॒व॒दि॒ति॑ प्र॒जा - व॒त् । अ॒स्मे इति॑ । द्र॒वि॒णा । ए॒ति॑ । य॒ज्ञ॒स्व
। आ॒श्वि॒ना॑ । अ॒द्भ्य॑ इति॑ । सा॒द॒य॒ता॒म् । इ॒ह । त्वा॒ ॥ दि॒वः । मू॒र्धा । अ॒सि॒ । पृ॒थि॒व्याः

। नाभिः । विष्टंभनीति वि - स्तंभनी । दिशाम् । अधिपत्नीत्यधि - पत्नी । भुवनानाम् ॥ 8

TS 4.3.4.3

ऊर्मिः । द्रप्सः । अपाम् । असि । विश्वकर्मेति विश्व - कर्मा । ते । ऋषिः । अश्विना । अद्ध्यु इति । सादयताम् । इह । त्वा ॥ सजूरिति स - जूः । ऋतुभिरित्युतु - भिः । सजूरिति स - जूः । विधाभिरिति वि-धाभिः । सजूरिति स-जूः । वसुभिरिति वसु-भिः । सजूरिति स - जूः । रुद्रैः । सजूरिति स - जूः । आदित्यैः । सजूरिति स - जूः । विश्वैः । देवैः । सजूरिति स - जूः । देवैः । सजूरिति स - जूः । देवैः । वयोनाधैरिति वयः - नाधैः । अग्र्यै । त्वा । वैश्वानराय । अश्विना । अद्ध्यु इति । सादयताम् । इह । त्वा ॥ प्राणमिति प्र - अनम् । मे । पाहि । अपानमित्यप - अनम् । मे । पाहि । व्यानमिति वि-अनम् । मे । पाहि । चक्षुः । मे । उर्व्या ( ) । वीति । भाहि । श्रोत्रम् । मे । श्लोक्य । अपः । पिन्व । ओषधीः । जिन्व । द्विपादिति द्वि - पात् । पाहि । चतुष्पादिति चतुः - पात् । अव । दिवः । वृष्टिम् । एति । ईर्य ॥ 9

(सुवीरं - भुवनाना - मुर्व्या - सप्तदश च) (A4)

TS 4.3.5.1

त्र्यविरिति त्रि - अविः । वयः । त्रिष्टुप् । छन्दः । दित्यवाडिति दित्य - वाट् । वयः । विराडिति वि - राट् । छन्दः । पञ्चाविरिति पञ्च-अविः । वयः । गायत्री । छन्दः । त्रिवृत्स इति त्रि - वृत्सः । वयः । उष्णिहा । छन्दः । तुर्यवाडिति तुर्य - वाट् । वयः । अनुष्टुबित्यनु - स्तुप् । छन्दः । पृष्ठवाडिति पृष्ठ - वात् । वयः । बृहती । छन्दः । उक्षा । वयः । सतोबृहतीति सतः - बृहती । छन्दः । ऋषभः । वयः । ककुत् । छन्दः । धेनुः । वयः । जगती । छन्दः । अनुङ्गान् । वयः । पङ्क्तिः । छन्दः । ब्रुस्तः । वयः । विवृलमिति वि - वृलम् । छन्दः । वृष्णिः । वयः । विशालमिति वि-शालम् । छन्दः । पुरुषः । वयः

( ) । तन्द्रम् । छन्दः । व्याघ्रः । वयः । अनाधृष्टमित्यना - धृष्टम् । छन्दः । सिहः । वयः । छदिः । छन्दः । विष्टभं इति वि - स्तभः । वयः । अधिपतिरित्यधि-पतिः । छन्दः । क्षत्रम् । वयः । मयन्दम् । छन्दः । विश्वकर्मति विश्व - कर्मा । वयः । परमेष्ठी । छन्दः । मूर्द्धा । वयः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । छन्दः ॥ 10

(पुरुषो वयः - षड् विशतिश्च) (A5)

TS 4.3.6.1

इन्द्राग्री इतीन्द्र - अग्री । अव्यथमानाम् । इष्टकाम् । दृष्टम् । युवम् ॥ पृष्ठेन । द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । अन्तरिक्षम् । च । वीति । बाधताम् ॥ विश्वकर्मति विश्व - कर्मा । त्वा । सादयतु । अन्तरिक्षस्य । पृष्ठे । व्यचस्वतीम् । प्रथस्वतीम् । भास्वतीम् । सूरिमतीमिति सूरि - मतीम् । एति । या । द्याम् । भासि । एति । पृथिवीम् । एति । उरु । अन्तरिक्षम् । अन्तरिक्षम् । यच्छ । अन्तरिक्षम् । दृष्टम् । अन्तरिक्षम् । मा । हिंसीः । विश्वस्मै । प्राणायेति प्रा - अनाय । अपानायेत्यप - अनाय । व्यानायेति वि - अनाय । उदानायेत्युत् - अनाय । प्रतिष्ठाया इति प्रति - स्थायै । चरित्राय । वायुः । त्वा । अभीति । पातु । मद्या । स्वस्त्या । छर्दिषां । 11

TS 4.3.6.2

शन्तमेनेति शं - तमेन । तया । देवतया । अङ्गिरस्वत् । ध्रुवा । सीद ॥ राज्ञी । असि । प्राची । दिक् । विराडिति वि-राट् । असि । दक्षिणा । दिक् । सम्राडिति सं - राट् । असि । प्रतीची । दिक् । स्वराडिति स्व - राट् । असि । उदीची । दिक् । अधिपत्नीत्यधि-पत्नी । असि । बृहती । दिक् । आयुः । मे । पाहि । प्राणमिति प्र - अनम् । मे । पाहि । अपानमित्यप - अनम् । मे । पाहि । व्यानमिति वि - अनम् । मे । पाहि । चक्षुः । मे । पाहि । श्रोत्रम् । मे । पाहि । मनः । मे । जिन्व । वाचम् । मे । पिन्व ( ) । आत्मानम्

। मे । पाहि । ज्योतिः । मे । यच्छ ॥ 12

(छर्दिषा - पिन्व - षट्) (A6)

TS 4.3.7.1

मा । छन्दः । प्रमेति प्र - मा । छन्दः । प्रतिमेति प्रति-मा । छन्दः । अस्त्रीविः । छन्दः । पङ्क्तिः । छन्दः । उष्णिहा । छन्दः । बृहती । छन्दः । अनुष्टुबित्यनु - स्तुप् । छन्दः । विराडिति वि - राट् । छन्दः । गायत्री । छन्दः । त्रिष्टुप् । छन्दः । जगती । छन्दः । पृथिवी । छन्दः । अन्तरिक्षम् । छन्दः । द्यौः । छन्दः । समा । छन्दः । नक्षत्राणि । छन्दः । मनः । छन्दः । वाक् । छन्दः । कृषिः । छन्दः । हिरण्यम् । छन्दः । गौः । छन्दः । अजा । छन्दः । अश्वः । छन्दः ॥ अग्निः । देवता । 13

TS 4.3.7.2

वातः । देवता । सूर्यः । देवता । चन्द्रमा । देवता । वसवः । देवता । रुद्राः । देवता । आदित्याः । देवता । विश्वे । देवाः । देवता । मरुतः । देवता । बृहस्पतिः । देवता । इन्द्रः । देवता । वरुणः । देवता । मूर्द्धा । असि । राट् । ध्रुवा । असि । धरुणा । यन्त्री । असि । यमित्री । इषे । त्वा । ऊर्जे । त्वा । कृष्यै । त्वा । क्षेमाय । त्वा । यन्त्री । राट् । ध्रुवा । असि । धरणी । धर्त्री । असि । धरित्री । आयुषे । त्वा ( ) । वर्चसे । त्वा । ओजसे । त्वा । बलाय । त्वा ॥ 14 14

(देवता - ऽऽयुषे त्वा - षट् च) (A7)

TS 4.3.8.1

आशुः । त्रिवृदिति त्रि-वृत् । भान्तः । पञ्चदश इति पञ्च-दशः । व्योमेति वि - ओम् ।

सप्तदश इति सप्त - दशः । प्रतूर्तिरिति प्र-तूर्तिः । अष्टादश इत्यष्टा-दशः । तपः । नवदश इति नव-दशः । अभिवर्त इत्यभि - वर्तः । सविश्र इति स - विश्रः । धुरुणः । एकविश्र इत्येक - विश्रः । वचः । द्वाविश्रः । सुभरण इति सं - भरणः । त्रयोविश्र इति त्रयः - विश्रः । योनिः । चतुर्विश्र इति चतुः - विश्रः । गर्भाः । पञ्चविश्र इति पञ्च - विश्रः । ओजः । त्रिणव इति त्रि - नवः । ऋतुः । एकत्रिश्र इत्येक - त्रिश्रः । प्रतिष्ठेति प्रति - स्था । त्रयस्त्रिश्र इति त्रयः - त्रिश्रः । ब्रह्मस्य । विष्टपम् । चतुस्त्रिश्र इति चतुः - त्रिश्रः । नाकः । षट्त्रिश्र इति षट् - त्रिश्रः । विवर्त इति वि - वर्तः । अष्टाचत्वारिश्र इत्यष्टा-चत्वारिश्रः । धृत्रः । चतुष्टोम इति चतुः-स्तोमः ॥ 15

(आशुः - सप्तत्रिंशत्) (A8)

TS 4.3.9.1

अग्नेः । भागः । असि । दीक्षायाः । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । ब्रह्म । स्पृतम् । त्रिवृदिति त्रि - वृत् । स्तोमः । इन्द्रस्य । भागः । असि । विष्णोः । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । क्षत्रम् । स्पृतम् । पञ्चदश इति पञ्च - दशः । स्तोमः । नृचक्षंसामिति नृ - चक्षंसाम् । भागः । असि । धातुः । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । जनित्रम् । स्पृतम् । सप्तदश इति सप्त - दशः । स्तोमः । मित्रस्य । भागः । असि । वरुणस्य । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । दिवः । वृष्टिः । वाताः । स्पृताः । एकविश्र इत्येक - विश्रः । स्तोमः । अदित्यै । भागः । असि । पूष्णः । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । ओजः । स्पृतम् । त्रिणव इति त्रि - नवः । स्तोमः । वसूनाम् । भागः । असि । 16

TS 4.3.9.2

रुद्राणाम् । आधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । चतुष्पादिति चतुः-पात् । स्पृतम् । चतुर्विश्र इति चतुः-विश्रः । स्तोमः । आदित्याणाम् । भागः । असि । मरुताम् । आधिपत्यमित्याधि -

प॒त्यम् । गर्भाः" । स्पृ॒ताः । प॒ञ्चवि॒श इति॑ पञ्च - वि॒शः । स्तोमः॑ । दे॒वस्य॑ । स॒वितुः॑ । भा॒गः । अ॒सि । बृ॒हस्प॑ते" । आधि॑पत्यमित्याधि - प॒त्यम् । सु॒मीचीः" । दि॒शः । स्पृ॒ताः । च॒तुष्टो॑म इति॑ चतुः-स्तोमः॑ । स्तोमः॑ । यावा॑नाम् । भा॒गः । अ॒सि । अया॑वानाम् । आधि॑पत्यमित्याधि - प॒त्यम् । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । स्पृ॒ताः । च॒तुश्च॒त्वारि॒श इति॑ चतुः - च॒त्वारि॒शः । स्तोमः॑ । ऋ॒भूणा॑म् । भा॒गः । अ॒सि । वि॒श्वेषा॑म् । दे॒वाना॑म् । आधि॑पत्यमित्याधि-प॒त्यम् । भू॒तम् । निशा॑न्तमिति॑ नि - शा॒न्तम् । स्पृ॒तम् । त्र॒यस्त्रि॒श इति॑ त्रयः - त्रि॒शः । स्तोमः॑ ॥ 17

(वसू॑नां भा॒गोऽसि॑ - षट्त्वारि॒शच्च) (A9)

TS 4.3.10.1

एक॑या । अ॒स्तुव॑त् । प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । अधी॑यन्त । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । ति॒सृभि॑रिति॑ ति॒सृ - भिः । अ॒स्तुव॑त् । ब्र॒ह्म । अ॒सृज्य॑त् । ब्र॒ह्मणः॑ । प॒तिः । अधि॑पतिरित्यधि-प॒तिः । आ॒सीत् । प॒ञ्चभि॑रिति॑ प॒ञ्च-भिः । अ॒स्तुव॑त् । भू॒तानि॑ । अ॒सृज्य॑न्त । भू॒ताना॑म् । प॒तिः । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । स॒प्तभि॑रिति॑ सप्त - भिः । अ॒स्तुव॑त् । स॒प्त॒र॒षय॑ इति॑ सप्त - ऋ॒षयः॑ । अ॒सृज्य॑न्त । धा॒ता । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । न॒वभि॑रिति॑ न॒व - भिः । अ॒स्तुव॑त् । पि॒तरः॑ । अ॒सृज्य॑न्त । अ॒दितिः॑ । अधि॑प॒त्नीत्य॑धि-प॒त्नी । आ॒सीत् । ए॒काद॑शभिरित्ये॒काद॑श - भिः । अ॒स्तुव॑त् । ऋ॒तवः॑ । अ॒सृज्य॑न्त । आ॒र्तवः॑ । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । त्र॒योद॑शभिरिति॑ त्रयोद॑श - भिः । अ॒स्तुव॑त् । मा॒साः" । अ॒सृज्य॑न्त । स॒ंव॒त्सर॑ इति॑ सं - व॒त्सरः॑ । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । 18

TS 4.3.10.2

आ॒सीत् । प॒ञ्चद॑शभिरिति॑ पञ्चद॑श - भिः । अ॒स्तुव॑त् । क्ष॒त्रम् । अ॒सृज्य॑त् । इन्द्रः॑ । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । स॒प्तद॑शभिरिति॑ सप्तद॑श-भिः । अ॒स्तुव॑त् । प॒शवः॑ । अ॒सृज्य॑न्त । बृ॒हस्प॑तिः । अधि॑पतिरित्यधि - प॒तिः । आ॒सीत् । न॒वद॑शभिरिति॑ नवद॑श

-भिः । अस्तुवत् । शूद्रार्याविति शूद्र - अर्यो । असृज्येताम् । अहोरात्रे इत्यहः - रात्रे । अधिपत्नी इत्यधि- पत्नी । आस्ताम् । एकं विश्रत्येत्येकं - विश्रत्या । अस्तुवत् । एकं शफा इत्येकं - शफाः । पशवः । असृज्यन्त । वरुणः । अधिपतिरित्यधि - पतिः । आसीत् । त्रयो विश्रत्येति त्रयः-विश्रत्या । अस्तुवत् । क्षुद्राः । पशवः । असृज्यन्त । पूषा । अधिपतिरित्यधि - पतिः । आसीत् । पञ्च विश्रत्येति पञ्च - विश्रत्या । अस्तुवत् । आरण्याः । पशवः । असृज्यन्त । वायुः । अधिपतिरित्यधि - पतिः । आसीत् । सप्त विश्रत्येति सप्त - विश्रत्या । अस्तुवत् । द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । वीति । 19

TS 4.3.10.3

एताम् । वसवः । रुद्राः । आदित्याः । अनु । वीति । आयन् । तेषाम् । अधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । आसीत् । नव विश्रत्येति नव - विश्रत्या । अस्तुवत् । वनस्पतयः । असृज्यन्त । सोमः । अधिपतिरित्यधि - पतिः । आसीत् । एकं त्रिंशतेत्येक-त्रिंशता । अस्तुवत् । प्रजा इति प्र - जाः । असृज्यन्त । यावानाम् । च । अयावानाम् । च । अधिपत्यमित्याधि - पत्यम् । आसीत् । त्रयस्त्रिंशतेति त्रयः-त्रिंशता । अस्तुवत् । भूतानि । अशाम्यन् । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । परमेष्ठी । अधिपतिरित्यधि - पतिः । आसीत् ॥ 20

(संवत्सरोऽधिपति- वि - पञ्चत्रिंशच्च) (A10)

TS 4.3.11.1

इयम् । एव । सा । या । प्रथमा । व्यौच्छदिति वि - औच्छत् । अन्तः । अस्याम् । चरति । प्रविष्टेति प्र - विष्टा ॥ वधूः । जजान् । नवगदिति नव - गत् । जनित्री । त्रयः । एनाम् । महिमानः । सचन्ते ॥ छन्दस्वती इति । उषसा । पेपिशाने इति । समानम् । योनिम् । अन्विति । सञ्चरन्ती इति सं - चरन्ती ॥ सूर्यपत्नी इति सूर्य - पत्नी । वीति । चरतः । प्रजानती इति प्र-जानती । केतुम् । कृण्वाने इति । अजरे इति । भूरिरेतसेति भूरि - रेतसा ॥

ऋतस्य॑ । पन्था॑म् । अन्विति॑ । तिस्रः॑ । एति॑ । अ॒गुः । त्रयः॑ । घ॒र्मासः॑ । अन्विति॑ ।
ज्योति॑षा । एति॑ । अ॒गुः ॥ प्र॒जामिति॑ प्र - जाम् । एका॑ । रक्ष॑ति । ऊ॒र्जम् । एका॑ । 21

TS 4.3.11.2

व॒तम् । एका॑ । र॒क्षति॑ । दे॒व॒यूनामिति॑ दे॒व - यूनाम् ॥ च॒तुष्टोम॑ इति॑ चतुः-स्तोमः॑ । अ॒भ॒वत् ।
। या । तुरी॑या । यु॒रस्य॑ । प॒क्षौ । ऋ॒षयः॑ । भव॑न्ती ॥ गा॒य॒त्रीम् । त्रि॒ष्टुभ॑म् । जग॑तीम् ।
। अ॒नुष्टु॒भमित्य॑नु-स्तु॒भम् । बृ॒हत् । अ॒र्कम् । यु॒ञ्जानाः॑ । सु॒वः । एति॑ । अ॒भ॒रन् । इ॒दम् ॥
॥ प॒ञ्चभि॑रिति॑ प॒ञ्च - भिः । धा॒ता । वी॒ति । दु॒धौ । इ॒दम् । यत् । तासा॑म् । स्व॒सृः ।
। अ॒ज॒न॒यत् । प॒ञ्चप॑ञ्चेति॑ प॒ञ्च - प॒ञ्च ॥ तासा॑म् । उ॒ । यु॒न्ति । प्र॒य॒वेणेति॑ प्र - यु॒वेन॑ ।
प॒ञ्च । ना॒ना । रू॒पाणि॑ । ऋत॑वः । वसा॑नाः ॥ त्रि॒ंशत् । स्व॒सारः॑ । उपे॑ति । यु॒न्ति ।
। नि॒ष्कृ॒तमिति॑ निः - कृ॒तम् । स॒मा॒नम् । के॒तुम् । प्र॒तिमु॑ञ्चमा॒ना इति॑ प्रति - मु॒ञ्चमा॑नाः ॥ 22

TS 4.3.11.3

ऋ॒तून् । त॒न्वते॑ । क॒वयः॑ । प्र॒जान॑तीरिति॑ प्र - जान॑तीः । म॒द्ध्ये॑छन्द॒स इति॑ म॒द्ध्ये - छ॒न्द॒सः ।
। परी॑ति । यु॒न्ति । भा॒स्व॒तीः ॥ ज्योति॑ष्मती । प्रती॑ति । मु॒ञ्चते॑ । नभः॑ । रा॒त्री । दे॒वी ।
सूर्य॑स्य । व॒तानि॑ ॥ वी॒ति । प॒श्यन्ति॑ । प॒शवः॑ । जा॒य॒मानाः॑ । ना॒ना॒रूपा॑ इति॑ ना॒ना - रू॒पाः ।
। मा॒तुः । अ॒स्याः । उ॒प॒स्थ॒ इत्यु॑प - स्थे ॥ ए॒का॒ष्टके॑त्ये॒क- अ॒ष्टका॑ । तप॑सा । तप्य॑माना ।
। ज॒जान॑ । ग॒र्भम् । म॒हि॒मान॑म् । इन्द्र॑म् ॥ तेन॑ । द॒स्यून् । वी॒ति । अ॒स॒ह॒न्तु । दे॒वाः ।
ह॒न्ता । अ॒सु॑राणाम् । अ॒भ॒वत् । श॒ची॑भि॒रिति॑ श॒चि - भिः ॥ अ॒ना॒नु॒जामि॑त्य॒ना॒नु - जा॑म् ।
अ॒नु॒जामि॑त्य॒नु-जा॑म् । मा॒म् । अ॒कर्त्त॑ । स॒त्यम् । वद॑न्ती । अन्विति॑ । इ॒च्छे । ए॒तत् ॥
भूया॑सम् । 23

TS 4.3.11.4

अ॒स्य॑ । सु॒म॒ता॒विति॑ सु - म॒तौ । यथा॑ । यू॒यम् । अ॒न्या । वः॑ । अ॒न्याम् । अती॑ति

। मा । प्रेतिं । युक्तु ॥ अभूत् । मम । सुमताविति सु - मतौ । विश्ववेदा इति विश्व -
वेदाः । आष्टं । प्रतिष्ठामिति प्रति - स्थाम् । अविदत् । हि । गाधम् ॥ भूयासम् । अस्य
। सुमताविति सु - मतौ । यथा । यूयम् । अन्या । वः । अन्याम् । अतीतिं । मा
। प्रेतिं । युक्तु ॥ पञ्च । व्युष्टीरिति वि - उष्टीः । अन्विति । पञ्च । दोहाः । गाम् ।
पञ्चनाम्नीमिति पञ्च - नाम्नीम् । ऋतवः । अन्विति । पञ्च ॥ पञ्च । दिशः । पञ्चदशेनेति
पञ्च - दशेनं । कृषाः । समानमूद्धीरिति समान - मूद्धीः । अभीति । लोकम् । एकम् ॥ 24

TS 4.3.11.5

ऋतस्य । गर्भः । प्रथमा । व्युषुषीति वि - ऊषुषी । अपाम् । एका । महिमानम् । बिभ्रति ॥
सूर्यस्य । एका । चरति । निष्कृतेष्विति निः-कृतेषु । घर्मस्य । एका । सविता । एकाम् ।
नीतिं । यच्छति ॥ या । प्रथमा । व्यौच्छदिति वि - औच्छत् । सा । धेनुः । अभवत् । यमे
॥ सा । नः । पयस्वती । धुक्ष्व । उत्तरामुत्तरामित्युत्तरा-उत्तराम् । समाम् ॥ शुक्ररुषभेति
शुक्र - ऋषभा । नभसा । ज्योतिषा । एति । अगात् । विश्वरूपेति विश्व - रूपा । शबलीः
। अग्निकेतुरित्यग्नि - केतुः ॥ समानम् । अर्थम् । स्वपस्यमानेति सु-अपस्यमाना । बिभ्रती ।
जराम् । अजरे । उषः । एति । अगाः ॥ ऋतूनाम् । पत्नी ( ) । प्रथमा । इयम् । एति
। अगात् । अह्वाम् । नेत्री । जनित्री । प्रजानामिति प्र - जानाम् ॥ एका । सती । बहुधेति
बहु - धा । उषः । वीति । उच्छसि । अजीर्णा । त्वम् । जरयसि । सर्वम् । अन्यत् ॥ 25

(ऊर्जमेका - प्रतिमुञ्चमाना - भूयास - मेकं - पत्ये कान्न विश्शतिश्च) (A11)

TS 4.3.12.1

अग्ने । जातान् । प्रेतिं । नुद । नः । सपत्नान् । प्रतीतिं । अजातान् । जातवेद इति
जात - वेदः । नुदस्व ॥ अस्मे इति । दीदिहि । सुमना इति सु - मनाः । अहेडन् । तव
। स्याम् । शर्मन् । त्रिवरूथ इति त्रि-वरूथः । उद्दिदित्युत् - भित् ॥ सहसा । जातान्

। प्रेतिं । नुदु । नः । सपत्नान् । प्रतीतिं । अजातान् । जातवेद इति जात - वेदः ।
 नुदुस्व ॥ अधीतिं । नः । ब्रूहि । सुमनस्यमान इति सु - मनस्यमानः । वयम् । स्याम
 । प्रेतिं । नुदु । नः । सपत्नान् ॥ चतुश्चत्वारिंश इति चतुः - चत्वारिंशः । स्तोमः ।
 वचः । द्रविणम् । षोडशः । स्तोमः । ओजः । द्रविणम् । पृथिव्याः । पुरीषम् । असि । 26

TS 4.3.12.2

अप्सः । नाम ॥ एवं । छन्दः । वरिवः । छन्दः । शभूरिति शं - भूः । छन्दः ।
 परिभूरिति परि - भूः । छन्दः । आच्छत् । छन्दः । मनः । छन्दः । व्यचः । छन्दः ।
 सिन्धुः । छन्दः । समुद्रम् । छन्दः । सलिलम् । छन्दः । संयदिति सं - यत् । छन्दः
 । वियदिति वि - यत् । छन्दः । बृहत् । छन्दः । रथन्तरमिति रथं - तरम् । छन्दः ।
 निक्वाय इति नि - कायः । छन्दः । विवध इति वि-वधः । छन्दः । गिरः । छन्दः । भ्रजः
 । छन्दः । सष्टुबिति स - स्तुप् । छन्दः । अनुष्टुबित्यनु - स्तुप् । छन्दः । ककुत् । छन्दः
 । त्रिककुदिति त्रि - ककुत् । छन्दः । काव्यम् । छन्दः । अङ्कुपम् । छन्दः । 27

TS 4.3.12.3

पदपङ्क्तिरिति पद - पङ्क्तिः । छन्दः । अक्षरपङ्क्तिरित्यक्षरं - पङ्क्तिः । छन्दः । विष्टारपङ्क्तिरिति
 विष्टार - पङ्क्तिः । छन्दः । क्षुरः । भृज्वान् । छन्दः । प्रच्छत् । छन्दः । पक्षः । छन्दः
 । एवं । छन्दः । वरिवः । छन्दः । वयः । छन्दः । वयस्कृदिति वयः - कृत् । छन्दः
 । विशालमिति वि - शालम् । छन्दः । विष्पर्धा इति वि-स्पर्धाः । छन्दः । छदिः ।
 छन्दः । दूरोहणमिति दूः - रोहणम् । छन्दः । तन्द्रम् । छन्दः । अङ्गाङ्गम् । छन्दः ॥ 28

(अस्य - ङ्कुपञ्छन्द - स्त्रयस्त्रिंशच्च) (A12)

TS 4.3.13.1

अग्निः । वृत्राणि । जङ्घनत् । द्रविणस्युः । विपन्ययेति वि - पन्यया ॥ समिद्ध इति सम् -
 इद्धः । शुक्रः । आहुत इत्या - हुतः ॥ त्वम् । सोम । असि । सत्पतिरिति सत् - पतिः ।
 त्वम् । राजा । उत । वृत्रहेति वृत्र - हा ॥ त्वम् । भद्रः । असि । क्रतुः ॥ भद्रा । ते ।
 अग्ने । स्वनीकेति सु - अनीक । सन्दहेति सं - दह । घोरस्य । सतः । विषुणस्य । चारुः
 ॥ न । यत् । ते । शोचिः । तमसा । वरन्त । न । ध्वस्मानः । तनुवि । रेपः । एति ।
 धुः ॥ भद्रम् । ते । अग्ने । सहसिन् । अनीकम् । उपाके । एति । रोचते । सूर्यस्य ॥ 29

TS 4.3.13.2

रुशत् । दृशे । दृदृशे । नक्त्या । चित् । अरूक्षितम् । दृशे । एति । रूपे । अन्नम् ॥
 सः । एना । अनीकेन । सुविदत्र इति सु-विदत्रः । अस्मे इति । यष्टा । देवान् । आयजिष्ठ
 इत्या - यजिष्ठः । स्वस्ति ॥ अदब्धः । गोपा इति गो-पाः । उत । नः । पुरस्पा इति
 परः-पाः । अग्ने । द्युमदिति द्यु - मत् । उत । रेवत् । दिदीहि ॥ स्वस्ति । नः । दिवः ।
 अग्ने । पृथिव्याः । विश्वायुरिति विश्व - आयुः । धेहि । यजथाय । देव ॥ यत् । सीमहि ।
 दिविजातेति दिवि - जात । प्रशस्तमिति प्र - शस्तम् । तत् । अस्मासु । द्रविणम् । धेहि ।
 चित्रम् ॥ यथा । होतुः । मनुषः । 30

TS 4.3.13.3

देवतातेति देव - ताता । यज्ञेभिः । सूनो इति । सहस्रः । यजांसि ॥ एवा । नः । अद्य
 । समना । समानान् । उशन् । अग्ने । उशतः । यक्षि । देवान् ॥ अग्निम् । ईडे ।
 पुरोहितमिति पुरः - हितम् । यज्ञस्य । देवम् । ऋत्विजम् ॥ होतारम् । रत्नधातममिति
 रत्न - धातमम् ॥ वृषा । सोम । द्युमानिति द्यु-मान् । असि । वृषा । देव । वृषव्रत
 इति वृष - व्रतः ॥ वृषा । धर्माणि । दधिषे ॥ सान्तपना इति सां - तपनाः । इदम् ।
 हविः । मरुतः । तत् । जुजुष्टुन ॥ युष्माकं । ऊती । रिशादस इति रिश - अदसः ॥
 यः । नः । मर्तः । वसवः । दुरह्णायुरिति दुः - ह्णायुः । तिरः । सत्यानि । मरुतः । 31

TS 4.3.13.4

जिघांसात् ॥ द्रुहः । पाशम् । प्रतीतिं । सः । मुचीष्ट । तपिष्ठेन । तपसा । हन्तुन् । तम्
 ॥ सँवत्सरीणा इति सं - वत्सरीणाः । मरुतः । स्वर्का इति सु - अर्काः । उरुक्षया इत्युरु
 - क्षयाः । सगणा इति स - गणाः । मानुषेषु ॥ ते । अस्मत् । पाशान् । प्रेतिं । मुञ्चन्तु
 । अश्वसः । सान्तपुना इति सां - तपनाः । मदिराः । मादयिष्णवः ॥ पिप्रीहि । देवान् ।
 उशतः । यविष्ठ । विद्वान् । ऋतून् । ऋतुपत इत्यृतु-पते । यज । इह ॥ ये । दैव्याः ।
 ऋत्विजः । तेभिः । अग्ने । त्वम् । होतृणाम् । असि । आयजिष्ठ इत्या - यजिष्ठः ॥ अग्ने
 । यत् । अद्य । विशः । अद्भ्यस्व । होतः । पावक । 32

TS 4.3.13.5

शोचे । वेः । त्वम् । हि । यज्वा ॥ ऋता । यजासि । महिना । वीतिं । यत् । भूः ।
 हव्या । वह । यविष्ठ । या । ते । अद्य ॥ अग्निना । रयिम् । अश्ववत् । पोषम् । एव ।
 दिवेदिव इति दिवे - दिवे ॥ यशसम् । वीरवन्तममिति वीरवन्त - तमम् ॥ गयस्फान् इति गय
 - स्फानः । अमीवहेत्यमीव - हा । वसुविदिति वसु - वित् । पुष्टिवर्धन् इति पुष्टि - वर्धनः ॥
 सुमित्र इति सु - मित्रः । सोम । नः । भव ॥ गृहमेधास इति गृह - मेधासः । एति । गतु ।
 मरुतः । मा । अपेति । भूतन् ॥ प्रमुञ्चन्त इति प्र - मुञ्चन्तः । नः । अश्वसः ॥ पूर्वाभिः ।
 हि । दुदाशिम । शरद्धिरिति शरत् - भिः । मरुतः । वयम् ॥ महोभिरिति महः - भिः । 33

TS 4.3.13.6

चरुषणीनाम् ॥ प्रेतिं । बुद्धिया । ईरते । वः । महाशंसि । प्रेतिं । नामानि । प्रयज्यव
 इति प्र - यज्यवः । तिरद्धम् ॥ सहस्रियम् । दम्यम् । भागम् । एतम् । गृहमेधीयमिति
 गृह - मेधीयम् । मरुतः । जुषद्धम् ॥ उपेति । यम् । एति । युवतिः । सुदक्षमिति
 सु-दक्षम् । दोषा । वस्तोः । हविष्मती । घृताची ॥ उपेति । स्व । एनम् । अरमतिः

। वसूयुरिति वसू - युः ॥ इमो इति । अग्ने । वीततमानीति वीत - तमानि । हव्या ।
अजस्रः । वक्षि । देवतातिमिति देव - तातिम् । अच्छ ॥ प्रतीति । नः । ईम् । सुरभीणि ।
वियन्तु ॥ क्रीडम् । वः । शदर्धः । मारुतम् । अनुर्वाणम् । रथेशुभमिति रथे - शुभम् ॥ 34

TS 4.3.13.7

कणाः । अभि । प्रेति । गायत ॥ अत्यासः । न । ये । मरुतः । स्वञ्चः । यक्षदृश इति
यक्ष - दृशः । न । शुभयन्त । मर्याः ॥ ते । हर्म्येष्टा इति हर्म्ये-स्थाः । शिशवः । न ।
शुभ्राः । वत्सासः । न । प्रक्रीडिन इति प्र - क्रीडिनः । पयोधा इति पयः - धाः ॥ प्रेति ।
एषाम् । अज्मेषु । विथुरा । इव । रेजते । भूमिः । यामेषु । यत् । ह । युञ्जते । शुभे
॥ ते । क्रीडयः । धुनयः । भ्राजदृष्टय इति भ्राजत् - ऋष्टयः । स्वयम् । महित्वमिति महि
- त्वम् । पुनयन्त । धूतयः ॥ उपह्वरेष्वित्युप-ह्वरेषु । यत् । अचिद्धम् । ययिम् । वयः ।
इव । मरुतः । केन । 35

TS 4.3.13.8

चित् । पथा ॥ श्रोतन्ति । कोशाः । उपेति । वः । रथेषु । एति । घृतम् । उक्षत् ।
मधुवर्णमिति मधु - वर्णम् । अर्चते ॥ अग्निमग्निमित्यग्निम् - अग्निम् । हवीमभिरिति हवीम -
भिः । सदा । हवन्त । विस्पतिम् ॥ हव्यवाहमिति हव्य - वाहम् । पुरुप्रियमिति पुरु - प्रियम्
॥ तम् । हि । शश्वन्तः । ईडते । सुचा । देवम् । घृतश्रुतेति घृत - श्रुता ॥ अग्निम् ।
हव्याय । वोढवे ॥ इन्द्राग्नी इतीन्द्र - अग्नी । रोचना । दिवः । शथत् । वृत्रम् । इन्द्रम् ।
वः । विश्वतः । परीति । इन्द्रम् । नरः । विश्वकर्मन्निति विश्व - कर्मन् । हविषा । वावृधानः
। विश्वकर्मन्निति विश्व - कर्मन् । हविषा । वदर्धनेन ॥ 36

(सूर्यस्य - मनुषो - मरुतः - पावक - महोभी - रथेशुभ - क्केन - षड्चत्वारिंशच्च) (A13)

praSna korvai with starting padams of 1 to 13 anuvAkams :-

(अ॒पान्त्वे॑मं - न्न॒यं पु॒रो भुवः॑ - प्रा॒ची - ध्रु॒वक्षि॑ति - रू॒यवि॑ - रि॒न्द्रा॑ग्नी - मा छ॒न्द - आ॒शुस्त्रि॑वृ -
द॒ग्नेर्भा॑गौ - ऽस्ये॑कं - ये॒यमे॒व सा या॑ - ऽग्ने॑ जा॒ता - न॒ग्निर्वृ॑त्राणि - त्रयो॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jAAtis :-

(अ॒पान्त्वे॑ - न्द्रा॑ग्नी - इ॒यमे॒व - दे॒वता॑ता - ष॒ट्त्रिं॑शत्)

first and last padam of third praSnam of kANDam 4 :-

(अ॒पान्त्वे॑म॒न् - ह॒विषा॑ वर्ध॒नेन॑)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां चतुर्थ काण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

4.3.1 appendix

4.3.13.8-इन्द्रा॑ग्नी रोच॑ना दि॒वः > 1, श्रथ॑द्-वृ॒त्र > 2,
इन्द्रा॑ग्नी रोच॑ना दि॒वः परि॒ वाजे॑षु भूष॑थः । तद्वा॑ चेति॒ प्रवी॑र्यं ॥

श्रथ॑द्-वृ॒त्रमु॒त स॑नोति॒ वाज॑मिन्द्रा॒ यो अ॒ग्नी स॑हु॒री स॑प॒र्यात् ।
इ॒र॒ज्यन्ता॑ वस॒व्यस्य॑ भू॒रेः स॑ह॒स्तमा॑ स॑ह॒सा वाज॑यन्ता॑ ॥
(appearing in TS 4.2.11.1)

4.3.13.8 मिन्द्र॑वो वि॒श्वत॑स्परी > 3, न्द्रं नरो॑ > 4,
इन्द्र॑वो वि॒श्वत॑स्परी॒ हवा॑महे॒ जनै॑भ्यः । अ॒स्माक॑मस्तु॒ केवलः॑ ॥

इन्द्रं॑ नरो॑ ने॒मधि॑ता हवन्ते॒ यत्पा॑र्या॒ युन॑जते॒ धिय॑स्ताः ।
शूरो॑ नृषा॑ता॒ शव॑सश्चका॒न आ गो॑म॒ति व्र॑जे भ॑जा॒ त्वन्नः॑ ॥
(appearing in TS 1.6.12.1)

4.3.13.8 विश्व॑कर्मन्, ह॒विषा॑ वावृ॒धानो॑ > 5,
विश्व॑कर्मन्, ह॒विषा॑ वर्ध॒नेन॑ > 6
विश्व॑कर्मन्, ह॒विषा॑ वावृ॒धानः स्व॒यं य॑जस्व त॒नुवं जु॑षा॒णः ।
मुह्य॑न्त्व॒न्ये अ॒भितः॑ स॒पत्ना॑ इ॒हास्माकं॑ म॒घवा॑ सू॒रिर॑स्तु ॥

विश्व॑कर्मन्, ह॒विषा॑ वर्ध॒नेन॑ त्रा॒तार॑मिन्द्र॑मकृ॒णोर॑व॒ध्यं ।
तस्मै॑ वि॒शः सम॑नमन्त॒ पूर्वी॑र॒यमु॒ग्रो वि॑ह॒व्यो यथा॑स॒त् ॥
(appearing in TS 4.6.2.6)